

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

Zielona Góra, 20 listopada 2024 roku

Prof. UZ dr hab. Rafał Wrzecień
Uniwersytet Zielonogórski

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Karola Rębisza
pt. „Podmiotowość prawna sztucznej inteligencji. Aspekty cywilnoprawne”, Rzeszów 2024,
przygotowanej pod kierunkiem Pana prof. UR dr. hab. Romana Uliasz

I. Wybór tematu, konstrukcja pracy, metody badawcze

Głównym przedmiotem badań recenzowanej rozprawy doktorskiej jest analiza problematyki dotyczącej podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji w aspektach cywilnoprawnych, która stanowi jedną z niezwykle skomplikowanych i aktualnych zagadnień prawa prywatnego. Zakres badawczy mawianej pracy obejmuje analizę dogmatyczną kilku zasadniczych obszarów, tj.: warunków przyznania sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej; powstania, ustania i zakresu tej podmiotowości; jak również konsekwencji przyznania podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji. Głównym celem naukowym rozważań poczynionych w przedmiotowej pracy doktorskiej jest weryfikacja hipotezy, że zasadnym jest przyznanie podmiotowości prawnej niektórym zaawansowanym (charakteryzującym się wysokim stopniem autonomiczności) systemom sztucznej inteligencji, przy czym wysoki poziom autonomiczności nie powinien być jedynym czynnikiem, warunkującym przyznanie systemowi sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej. Powinien on posiadać także zdolność do wykonywania zadania, wymagającego działania inteligentnego, zdolność uczenia się oraz, co istotne, zdolność do bezpośrednich interakcji ze środowiskiem, zwłaszcza z człowiekiem, a spełnienie tych warunków przez system sztucznej inteligencji mogłoby skutkować uznaniem go za podmiot prawa.

UNIwersytet
Zielonogórski

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

Recenzowana praca została napisana dobrym językiem, obrazującym umiejętność prowadzenia badań. Wysoko oceniam dobór tematu rozprawy. Jest to temat doniosły praktycznie, trudny teoretycznie i nie sposób kwestionować, że nadaje się na temat pracy doktorskiej. Podjęcie przez Autora problematyki dotyczącej możliwości przyznania podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji było uzasadnione z uwagi na podnoszone wątpliwości m.in. co do odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez wytwory systemów sztucznej inteligencji.

Pozytywnie należy ocenić także obrane przez Autora recenzowanej rozprawy metody badawcze. Wśród nich wyróżnia się przede wszystkim metodę formalno – dogmatyczną opierającą się na wykładni tekstów prawnych wraz z wykorzystaniem dorobku nauki prawa oraz orzecznictwa sądowego, także celem podkreślenia problemów, jakie prawo cywilne napotyka w związku z rozwojem sztucznej inteligencji. Nadto, Doktorant w ramach swej rozprawy zastosował również metodę historycznoprawną opartą o analizę historycznych kryteriów przyznania podmiotowości prawnej różnym bytom, mająca także na celu dostrzeżenie ewolucji instytucji. Autor w swych rozważaniach posłużył się również metodą prawnoporównawczą, w zakresie której rozważania objęły systemy prawne państw, w których toczyły się lub trwają prace legislacyjne w zakresie legislacji sztucznej inteligencji. Doktorant sprawnie posługuje się stosowanymi metodami badawczymi.

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z siedmiu rozdziałów, tj. *Pojęcie i historia rozwoju sztucznej inteligencji; Koncepcje uregulowania prawnego sztucznej inteligencji w Unii Europejskiej i w wybranych państwach; Podmiotowość prawna w ujęciu ogólnym; Warunki przyznania sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej; Powstanie, ustanie i zakres podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji; Podmiotowość prawna sztucznej inteligencji a prawa podmiotowe; Konsekwencje przyznania podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji.* Cel badawczy pracy został przedstawiony we Wstępie opracowania.

W pierwszym rozdziale pracy zdefiniowano i opisano pojęcie sztucznej inteligencji, stanowiące punkt wyjścia do dalszych rozważań. Ponadto, przedstawiono historię rozwoju sztucznej inteligencji oraz opisano cechy i rodzaje sztucznej inteligencji. Rozdział ma na celu wprowadzenie do badanej tematyki.

Następnie, w rozdziale drugim dokonano analizy i porównania regulacji sztucznej inteligencji w wybranych systemach prawnych, co pozwoliło na wyszczególnienie głównych

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

tendencji regulacyjnych oraz podejścia poszczególnych prawodawców do podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji. Badania prawnoporównawcze były prowadzone w zakresie ogólnych regulacji sztucznej inteligencji, jednak głównym przedmiotem zainteresowania było podejście do kwestii przyznania sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej.

W rozdziale trzecim opisano instytucję podmiotowości prawnej w ujęciu ogólnym. Przeanalizowano katalog podmiotów prawa cywilnego na przestrzeni wieków. Następnie omówiono obecne podmioty prawa cywilnego i ich sytuację prawną, w szczególności zakres przysługujący im zdolności prawnej. W rozdziale opisano także koncepcje przyznania podmiotowości prawnej innym bytom, takim jak rzeki, jeziora czy obszary natury, które zasadniczo nie są uznawane za podmioty prawa.

W rozdziale czwartym zaproponowano warunki, jakie powinien spełniać system sztucznej inteligencji, który mógłby zostać uznany za podmiot prawa. Podkreślono, że podmiotowość prawna mogłaby zostać przyznana wyłącznie najbardziej zaawansowanym systemom sztucznej inteligencji, które cechuje wysoki poziom autonomiczności oraz możliwość wpływania na środowisko, w którym dany system działa.

Z punktu widzenia całości pracy istotne znaczenie ma rozdział piąty, w którym wskazano potencjalny moment powstania i ustania zdolności prawnej sztucznej inteligencji dla systemu, który spełniłby warunki przedstawione w rozdziale czwartym. W rozdziale piątym omówiono także zagadnienie ewentualnego zakresu zdolności prawnej sztucznej inteligencji. Zakres tej zdolności nie musi być identyczny jak w przypadku osób fizycznych i osób prawnych. Zdolność prawna sztucznej inteligencji powinna objąć przynajmniej obszary takie jak: zdolność prawna w zakresie prawa własności rzeczy ruchomych i dóbr wirtualnych, odpowiedzialność deliktowa, zdolność i odpowiedzialność kontraktowa, zdolność bycia autorem i wynalazcą, zdolność do bycia pełnomocnikiem. Ponadto zaznaczono, że zdolność prawna sztucznej inteligencji mogłaby objąć zdolność administracyjnoprawną w zakresie, w jakim jest wymagana do realizacji działalności prowadzonej przez daną osobę elektronicznej.

W rozdziale szóstym omówiono zagadnienie praw podmiotowych systemu sztucznej inteligencji, który posiadałby podmiotowość prawną. Powstanie po stronie takiego systemu pewnych praw osobistych, zwłaszcza dóbr osobistych, jawi się jako naturalna konsekwencja nabycia podmiotowości prawnej. W rozdziale zwrócono uwagę na rozbieżności pomiędzy potencjalną sytuacją prawną sztucznej inteligencji będącej podmiotem prawa, a sytuacją prawną innych podmiotów prawa w kwestii nabycia niektórych praw podmiotowych.

W rozdziale tym zwrócono uwagę na to, że przyznanie sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej może spowodować konieczność opracowania nowej klauzuli generalnej, z uwagi na obecny kształt art. 5 Kodeksu cywilnego.

W ostatnim, siódmym rozdziale pracy przeanalizowano konsekwencje, które może wywołać przyznanie sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej dla całego systemu prawa. Nie sposób przewidzieć wszystkich skutków, które przyniosłoby takie rozwiązanie. W związku z powyższym, w rozdziale tym omówiono podstawowe konsekwencje, które są poniekąd naturalnie związane ze zdolnością prawną takie jak dobra osobiste czy zdolność sądowa. Za podstawowe konsekwencje uznano także możliwość występowania jako pełnomocnik innych podmiotów prawa cywilnego, możliwość ponoszenia szeroko pojętej odpowiedzialności cywilnoprawnej oraz zdolność do bycia autorem utworu i twórcą wynalazku.

II. Główna teza rozprawy oraz wybrane tezy szczegółowe

Zgodnie z art. 187 ust. 1-2, art. 190 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.), rozprawa doktorska, przygotowana pod opieką promotora lub promotorów albo przez promotora i promotora pomocniczego, winna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej. Powinna także prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej. Z przytoczonego przepisu wynika, że rozprawa doktorska poza przedstawieniem ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydata powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Podstawowy, wskazany przez Doktoranta problem badawczy recenzowanej rozprawy sprowadza się do weryfikacji tezy o zasadności przyznania podmiotowości prawnej niektórym zaawansowanym systemom sztucznej inteligencji – charakteryzującym się wysokim stopniem autonomiczności, zdolnością do wykonywania zadania wymagającego działania inteligentnego, zdolności uczenia się oraz zdolności do bezpośrednich interakcji za środowiskiem (zwłaszcza z człowiekiem). Tezie głównej towarzyszą tezy poboczne, zakładające, że podmiotowość prawna sztucznej inteligencji może: przyczynić się do usprawnienia procesu dochodzenia roszczeń odszkodowawczych za szkody wyrządzone przy zastosowaniu sztucznej inteligencji; zapewnić precyzyjne określenie podmiotu składającego oświadczenie woli; jak również może rozwiązać

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

problem związany z przypisaniem autorstwa utworu lub wynalazku, które powstały przy wykorzystaniu systemu sztucznej inteligencji. Cel pracy został określony w sposób zbieżny z opisanym powyżej problemem badawczym.

Teza pracy i cel badawczy określony został zasadniczo prawidłowo. Problem badawczy rysuje się w recenzowanej pracy wyraźnie. Wnioski podsumowujące rozważania przedstawione przez Autora zasadniczo w końcowej części pracy stanowią sensowne podsumowanie i uzasadnienie prowadzonych wcześniej rozważań. Dodatkowo aktualność tematu i pionierski charakter opracowania w pełni uzasadniają postawione przez Autora cele badawcze i tezy rozprawy. Wydaje się, że temat rozprawy został wyczerpany w zasadniczym jego ujęciu. Znacząca wydaje się też wiedza Doktoranta, którą można dostrzec na podstawie analizy recenzowanej rozprawy. Doktorant wykazał się dobrą znajomością problematyki, której zdecydował się poświęcić dysertację oraz wystarczającą wiedzą z zakresu cywilistyki.

Przechodząc kolejno do uwag szczegółowych dotyczących przedmiotowej rozprawy doktorskiej w pierwszej kolejności dostrzec należy, iż Doktorant dokonując ogólnych rozważań w pierwszej części pracy proponuje definiowanie pojęcia „*sztuczna inteligencja*” jako **system komputerowy, który poprzez gromadzenie i przetwarzanie danych potrafi wyciągać wnioski potrzebne do rozwiązania określonych problemów, a także podejmować w pewnym stopniu autonomiczne decyzje, które mają wpływ na środowisko, w którym dany system funkcjonuje**. Dostrzec przy tym należy, iż takie ujęcie jest spójne z innymi definicjami prezentowanymi w doktrynie, a jednocześnie zawiera najważniejsze cechy sztucznej inteligencji, przy czym w pracy dokonano wskazania rodzajów i cech sztucznej inteligencji. Rację ma Autor zwracając uwagę iż pojęcie sztucznej inteligencji rozumiane jest jako system komputerowy (zaawansowane oprogramowanie) – nie zaś dziedzina nauki, a z perspektywy dalszych rozważań dotyczących podmiotowości prawnej, kluczowymi (zasadniczymi) jego cechami jest autonomiczność, zdolność uczenia się oraz interaktywność ze środowiskiem. Te ustalenia implikują konsekwencje dla dalszych rozważań na temat podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji i mają na celu wprowadzenie do badanego obszaru.

Co istotne, Doktorant w swej dysertacji podkreśla, iż żaden kraj nie zdecydował się na przyznanie sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej. Co prawda Autor słusznie dostrzega twarde i miękkie tendencje regulacji w różnych systemach prawnych w tym zakresie, to jednak nie pokusił się o analizę przyczyn takiego stanu. Z jednej strony mogłoby to okazać się ciekawym doświadczeniem, otworzyć dodatkowe perspektywy dla stawianych przez Autora tez w dalszych

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

częściach recenzowanej rozprawy, z drugiej jednak strony – ograniczenie w pracy jedynie do dokonanego zestawienia stanów poszczególnych systemów prawnych jest uzasadnione zachowaniem walorów proporcji i systematyki pracy.

Kolejne dwie części pracy (Rozdział III i IV) to ciekawe analizy dotyczące podmiotowości prawnej w ujęciu ogólnym oraz w odniesieniu do sztucznej inteligencji. Zauważyć należy, iż na przestrzeni wieków katalog podmiotów prawa ulegał stopniowemu poszerzaniu, a ta tendencja nie wyklucza, że dalszy rozwój społeczno-gospodarczy oraz technologiczny może doprowadzić do uznania za podmioty prawa prywatnego nowe byty, które dotychczas nie były za nie uznawane. Kandydat słusznie zauważa normatywny charakter podmiotowości prawnej.

W Rozdziale IV Autor skupił się na warunkach, jakie powinien spełniać system sztucznej inteligencji, aby mógł zostać uznany za podmiot prawa, biorąc pod uwagę – omówione w poprzedniej części recenzowanej pracy – ogólne ujęcie podmiotowości prawnej. Zasadniczo problematyka ta budzi kontrowersje, gdyż obok licznego grona zwolenników przyznania sztucznej inteligencji swoistej odrębności prawnej (podmiotowości prawnej) pojawiają się spostrzeżenia przeciwników, szczególnie interesujące na gruncie prawa własności intelektualnej, przypisywalności czynności prawnych, czy zasad odpowiedzialności cywilnej (kontraktowej i deliktowej). Nie zawsze działanie sztucznej inteligencji będzie przynosiło wyłącznie pozytywne skutki dla człowieka. Czasami mogą być one niezgodne z jego wolą, a także jego moralnością czy przekonaniami. Mogą one powodować powstanie odpowiedzialności odszkodowawczej oraz złożenie oświadczenia woli, którego użytkownik nie złożyłby, gdyby oceniał sprawę rozsądnie.

W Rozdziale IV Autor recenzowanej rozprawy prezentuje koncepcję osoby elektronicznej, czyli systemu sztucznej inteligencji posiadającego zdolność prawną. Za interesujący należy uznać postulat Kandydata, iż warunkami uznania systemu sztucznej inteligencji za podmiot prawa należałoby wskazać jednocześnie istnienie czterech okoliczności, tj.: zdolności do wykonywania zadania wymagającego działania inteligentnego; wysokiego stopnia autonomiczności (przynajmniej na poziomie 3, który pozwala na przeprowadzenie procesu realizacji zadania, wymagającego inteligencji od początku do końca w sposób, o którym decyduje system, pozwala na wyznaczenie sobie lub innym systemom zadań, które mają doprowadzić do realizacji określonego celu oraz pozwala na podejmowanie samodzielnych decyzji); zdolności uczenia się; oraz zdolności do bezpośrednich interakcji ze środowiskiem, zwłaszcza z człowiekiem. Za poprawny,

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

choć idealistyczny, należy uznać wniosek Kandydata, iż uznanie niektórych systemów sztucznej inteligencji za podmioty prawa miałyby charakter pragmatyczny, który wyraża się przede wszystkim w potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa użytkownikom systemów AI oraz zapewnienia ochrony osób poszkodowanych przez te systemy.

Kandydat trafnie wskazuje, że wyposażenie niektórych systemów sztucznej inteligencji w podmiotowość prawną miałyby na celu: uproszczenie ustalenia podmiotu odpowiedzialnego za szkody wyrządzone przez działanie systemu sztucznej inteligencji i dochodzenia odszkodowania bezpośrednio od systemu sztucznej inteligencji (odpowiedzialność deliktowa); zapewnienie ochrony osób poszkodowanych przez działanie systemu sztucznej inteligencji; usprawnienie systemu odpowiedzialności deliktowej; umożliwienie identyfikacji podmiotu składającego oświadczenie woli przy wykorzystaniu systemu sztucznej inteligencji; umożliwienie dochodzenia roszczeń z tytułu odpowiedzialności kontraktowej bezpośrednio od systemu sztucznej inteligencji w przypadku, gdy szkoda wynikła z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (odpowiedzialność kontraktowa); umożliwienie zalegalizowania sposobu zastosowania sztucznego agenta w obrocie prawnym; umożliwienie uznania systemu sztucznej inteligencji za autora utworu (prawo autorskie) lub twórcę wynalazku (prawo własności przemysłowej); oraz umożliwienie systemom sztucznej inteligencji pełnienia funkcji pełnomocnika innych podmiotów cywilnoprawnych.

W Rozdziale V Doktorant przedstawił rozważania w zakresie powstania i ustania podmiotowości prawnej sztucznej inteligencji. Zaprezentował także propozycję zakresu tej podmiotowości. Autor wskazując potencjalny moment powstania i ustania zdolności prawnej sztucznej inteligencji w zaprezentowanej konstrukcji osoby elektronicznej, za właściwy moment jej nabycia uznaje chwilę wpisu takiej osoby elektronicznej do rejestru osób elektronicznych (funkcjonującego jako nowa część Krajowego Rejestru Sądowego). Analogicznie, momentem utraty zdolności prawnej przez system sztucznej inteligencji wskazał wykreślenie osoby elektronicznej z rejestru. Kwestię działalności osoby elektronicznej, w tym kwestię nadzoru nad tą działalnością powinien określać statut osoby elektronicznej, który określałby założenia dotyczące ustroju prawnego nowo tworzonego podmiotu prawnego.

Autor w tej części pracy trafnie podkreślając zasadność tworzenia nowej grupy podmiotów prawa cywilnego w postaci osób elektronicznych (a więc systemów sztucznej inteligencji wyposażonych w podmiotowość prawną), dostrzega potrzebę rezygnacji z jej podziału na dwie podgrupy, z których jedna miałaby posiadać osobowość prawną, a druga tylko podmiotowość

UNIwersytet
Zielonogórski

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

prawną. Kandydat za słuszne uważa utworzenie jednej kategorii normatywnej, w zakresie której znalazłyby się wszystkie systemy sztucznej inteligencji, którym ustawodawca przyznałby zdolność prawną (równoznaczną w tym przypadku z podmiotowością prawną).

Co istotne, Doktorant w swej dysertacji zwraca uwagę na potrzebę ustalenia odpowiedniego zakresu zdolności prawnej osoby elektronicznej, słusznie traktując to jako kluczowe zagadnienie implikujące konsekwencje nie tylko dla prawa prywatnego, lecz dla całego systemu prawnego. Zdolność prawna osoby elektronicznej miałaby na celu przede wszystkim: umożliwienie dochodzenia roszczeń odszkodowawczych bezpośrednio od tej osoby (a także dochodzenie tych roszczeń bezpośrednio przez tę osobę), umożliwienie identyfikacji podmiotu składającego oświadczenie woli przy wykorzystaniu systemu sztucznej inteligencji, uznanie systemu za autora utworu czy twórcę wynalazku oraz umożliwienie pełnienia funkcji pełnomocnika innych podmiotów cywilnoprawnych. Powinna mieć więc charakter pragmatyczny, przez co mogłaby objąć także zdolność administracyjnoprawną w zakresie w jakim jest wymagana do realizacji działalności prowadzonej przez daną osobę elektronicznej. W związku z tym zakres tej zdolności nie byłby identyczny jak w przypadku osób fizycznych i osób prawnych. Za poprawny należy uznać wniosek Kandydata, iż zdolność prawna sztucznej inteligencji powinna objąć przynajmniej obszary takiej jak: zdolność prawna w zakresie prawa własności rzeczy ruchomych i dóbr wirtualnych, odpowiedzialność deliktowa, zdolność i odpowiedzialność kontraktowa, zdolność bycia autorem i wynalazcą, zdolność do bycia pełnomocnikiem.

Kandydat w recenzowanej rozprawie proponuje konstrukcję osoby elektronicznej, która miałaby charakter kapitałowy, zbliżony do konstrukcji spółek kapitałowych, której organizację i sposób działania osoby elektronicznej określaliby uczestnicy osoby elektronicznej w statucie, a uczestnicy byłiby także beneficjentami działalności osób elektronicznych, przez co mieliby wpływ na zakres zdolności prawnej przysługującej osobie elektronicznej, który nie musi być tożsamy z zakresem zdolności prawnej osób fizycznych i osób prawnych. W konstrukcji proponowanej przez Kandydata istotnym wydaje się także rozważanie zabezpieczenia uczestników obrotu prawnego przed negatywnymi konsekwencjami utraty przez osobę elektroniczną podmiotowości prawnej (wykreśleniem z rejestru) w związku z choćby jej upadłością wynikającą ze zgłoszonych roszczeń, o której to przesłance Autor wspomina.

W Rozdziale VI recenzowanej pracy, Kandydat zaprezentował zagadnienie praw podmiotowych systemu sztucznej inteligencji, który posiadałby podmiotowość prawną, słusznie zauważając, iż powstanie po stronie takiego systemu pewnych praw osobistych, zwłaszcza dóbr

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

osobistych jawi się jako naturalna konsekwencja nabycia podmiotowości prawnej. Doktorant zauważając rozbieżność w potencjalnej sytuacji prawnej osób elektronicznych, a sytuacji prawnej innych podmiotów prawa w kwestii nabycia pierwotnego niektórych praw podmiotowych, trafnie diagnozuje problemy przy zastosowaniu do osoby elektronicznej sposobów nabycia prawa podmiotowego, z którymi związane jest istnienie dobrej lub złej woli, a więc stanów właściwych człowiekowi. Związek zasad współżycia społecznego z zasadami moralnymi, występującymi w stosunkach międzyludzkich ma istotne znaczenie dla analizy w zakresie nadużycia prawa podmiotowego przez osobę elektroniczną, która nie byłaby dolną do oceny konkretnego działania pod kątem moralnym. Za poprawny należy więc uznać wniosek Kandydata, iż obecne brzmienie art. 5 k.c. może okazać się niewystarczające dla zapewnienia odpowiedniej ochrony na podmiotom prawa, które wchodziłyby w interakcję z osobą elektroniczną.

W ostatnim Rozdziale (VII) stanowiącym naturalne dopełnienie rozważań prowadzonych w recenzowanej rozprawie, Autor przeanalizował konsekwencje, które może wywołać przyznanie sztucznej inteligencji podmiotowości prawnej dla całego systemu prawa, nie tylko w zakresie prawa cywilnego. Kandydat konsekwentnie przyjmuje, że w przypadku osób elektronicznych czynności prawne mogłyby być dokonywane we własnym imieniu i na własny rachunek, co nie oznacza, że czynności te nie stanowiłyby realizacji woli osób fizycznych, tworzących (pośrednio (jako organy osób prawnych będących uczestnikami osób elektronicznych) czy bezpośrednio) osobę elektroniczną. W pełni spójna w rozważaniach Autora jest propozycja przyjęcia fikcji prawnej, w myśl której oświadczenia woli składane przez osobę elektroniczną stanowiłyby wyraz woli podmiotów, które są uczestnikami tej osoby. Czynności prawne, których oświadczenia te stanowią zasadniczy element pociągają za sobą konsekwencje wyłącznie dla osoby elektronicznej. Wraz z uzyskaniem podmiotowości prawnej, system sztucznej inteligencji mógłby występować w stosunku prawnym jako jego podmiot.

Wprowadzenie nowej kategorii podmiotu prawa cywilnego miałoby wpływ nie tylko na prawo prywatne, a omówione przez Autora konsekwencje z tym związane mają charakter podstawowy, wynikający z samego faktu posiadania zdolności prawnej. Wyjątkiem – jak trafnie zauważa Kandydat – jest zdolność do bycia autorem utworu lub twórcą wynalazku, gdyż *de lege lata* wyłącznie osoba fizyczna może być autorem i wynalazcą. Z jednej strony Autor postuluje przypisanie autorstwa systemowi sztucznej inteligencji twierdząc, że udział człowieka w powstaniu takiego dzieła jest marginalny (gdyż sprowadza się do wprowadzenia tzw. promptów, czyli poleceń dotyczących ogólnych założeń generowanego dzieła),

UNIwersytet
Zielonogórski

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

z drugiej jednak wydaje się nie docenianie udziału człowieka na etapie uczenia się sztucznej inteligencji.

Podsumowując należy stwierdzić, że Kandydat szczegółowo przedstawia temat pracy. Żałować należy jednak, iż nie uwzględniła w swoich rozważaniach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji, co wprost sygnalizuje we Wstępie rozprawy określając stan prawny, w którym się porusza. Nie jest to jednak zarzutem, lecz mogłoby ubogacić prowadzone rozważania. Autor szczegółowo i precyzyjnie omawia analizowaną materię, posługując się przy tym również własną, uzasadnioną oceną oraz przedstawia postulaty *de lege ferenda*. Rozprawa pt. „*Podmiotowość prawna sztucznej inteligencji. Aspekty cywilnoprawne*”, przedstawia analizowaną problematykę w sposób oryginalny w kontekście aktualnego stanu publikacji naukowych oraz tworzy poprzez przyjęcia własnej systematyki prezentacji analizy przedmiotowego zagadnienia.

III. Strona formalna rozprawy

Pod względem formalnym recenzowana praca odpowiada przyjętym standardom. Autor w stopniu wystarczającym opanował technikę pisania pracy naukowej. Praca opiera się na obszernym materiale źródłowym, w tym ponad 150 pozycji bibliografii polskojęzycznej i blisko 50 pozycji zagranicznej. Bibliografia przypisy są sporządzone prawidłowo. Nie oznacza to wcale, że dysertacja jest wolna od jakichkolwiek uchybień. Podkreślić należy, iż pod względem graficznym można zwrócić uwagę na pozostawienie na końcu wersu pojedynczych liter, tj. *i*, *w*, a nadto w niektórych miejscach występują literówki i błędy interpunkcyjne (np. str.: 24, 27, 34, 48, 72, 138, 143, 156, 165, 258). Jednak praca przygotowana jest w sposób staranny, a sposób językowego i prawniczego ujęcia prezentowanych myśli oceniam pozytywnie.

IV. Konkluzje

Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr. Karola Rębisza pt. „*Podmiotowość prawna sztucznej inteligencji. Aspekty cywilnoprawne*” stanowi udaną autorską propozycję rozwiązania niezwykle doniosłego, trudnego i aktualnego problem naukowego. Recenzowana rozprawa

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

KATEDRA PRAWA CYWILNEGO, HANDLOWEGO
I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA PRYWATNEGO

Instytut Nauk Prawnych
Plac Słowiański 9, 65-417 Zielona Góra

doktorska przedstawia określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy oraz, prezentując ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w dyscyplinie, przyjmuje własną systematykę prezentacji analizy przedmiotowego zagadnienia. W recenzowanej rozprawie można dostrzec – charakterystyczne dla tego etapu rozwoju naukowego – przekonanie o tym, że podejmowane w ramach rozprawy zagadnienia można łatwo rozwiązać. Zwłaszcza przekonanie o praktycznym charakterze uznaniowości niektórych systemów sztucznej inteligencji za podmioty prawa wydaje mi się zbyt optymistyczne. Nie ma to oczywiście wpływu na pozytywną ocenę rozprawy.

Doktorant wykazał się bardzo dobrą znajomością analizowanych instytucji prawnych oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Uważam, że przedłożona dysertacja spełnia warunki do uzyskania stopnia naukowego doktora przewidziane ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.) i wnoszę o przeprowadzenie dalszych kroków w postępowaniu zmierzającym do nadania stopnia naukowego doktora, w tym dopuszczenie Pana mgr. Karola Rębisza do obrony recenzowanej rozprawy.

Prof. UŻ dr hab. Rafał Wrzeczonek